بانكی پرسیار

(ڕەخنەی ئەدەبی ـ پراكتیكی)

قۆناغی سێیەم و چوارەمی بەشی زمانی كوردی

١. ڕەخنەی پراكتیكی چییە؟
٢. مێژووی ڕەخنەی پراكتیكی باس بكە؟
٣. گرینگی ڕەخنەی پراكتیكی چییە؟
٤. چەمكی ڕەخنەی پراكتیكی چییە؟
٥. جۆرەكانی ڕەخنەی پراكتیكی كامانەن؟
٦. ڕەخنەی پراكتیكی كەسی پێناسە بكە؟
٧. ڕەخنەی پراكتیكی ئەكادیمی چییە؟
٨. ڕەخنەی پراكتیكی ئەدەبی چییە؟
٩. ئەركی ڕەخنەی پراكتیكی باس بكە؟
١٠.نووسەر ڕۆڵی لە ڕەخنەی پراكتیكی چییە|؟
١١.بەرهەمی ئەدەبی چییە؟
١٢.خوێنەر پێگەی لە ڕەخنەی پراكتیكی چییە؟
١٣.هەنگاوەكانی شیكردنەوەی دەق كامانەن؟
١٤.خوێندنەوە وەكو پرۆسەیەكی ڕەخنەی پراكتیكی چییە؟
١٥. جۆرەكانی خوێندنەوە باس بكە؟
١٦.ناونیشان چییە و جۆرەكانی چین؟
١٧. ناونیشانی سپی چییە؟
١٨. ناونیشانی ڕەش چییە؟
١٩. ناونیشانی یەك وشەیی چییە؟
٢٠. ناونیشانی زیاتر لە یەك وشەیی چییە؟
٢١. ناونیشانی ڕستەیی چییە؟

٢٢.ناونیشانی کارەکتەری چییە؟

٢٣. ناونیشانی رووداو چییە؟

٢٤. ناونیشانی شوێنی چییە؟

٢٥. ناونیشانی کاتی چییە؟

٢٦.دەستپێك چییە و جۆرەکانی چییە؟

٢٧.دەستپێکی کورت چییە؟

٢٨. دەستپێکی درێژ چییە؟

٢٩.دەستپێکی سەرەکی چییە؟

٣٠.دەستپێکی لاوەکی چییە؟

٣١. دەستپێکی کارەکتەری چییە؟

٣٢. دەستپێکی رووداو چییە؟

٣٣.دەستپێکی شوێنی چییە؟

٣٤. دەستپێکی کاتی چییە؟

٣٥.ناواخن چییە و باس لە چی دەکات؟

٣٦.کۆتایی دەق چییەو جۆرەکانی چین؟

٣٧.کۆتایی داخراو چییە؟

٣٨. کۆتایی داخراوی روون چییە؟

٣٩. کۆتایی داخراوی ناروون چییە؟

٤٠.کۆتایی کراوە چییە؟

٤١.کۆتایی کراوەی روون چییە؟

٤٢.کۆتایی کراوەی ناڕوون چییە؟

٤٣.گۆشەنیگای دەق چییە و لایەنەکانی چین؟

٤٤. ناوەڕۆك چییە؟

٤٥.رووخسار چییە؟

٤٦.بابەتی رامیاری لەدەق چییە؟

٤٧. لەم دەقەدا لایەنی سیاسی شیبکەرەوە:

گەر دڵ هەبوا مە سەرفرازێك

صاحب كەرەمك سوخەن نەوازەك

نەقدى مە دەبوو ب سككە مەسكوك

نەدما وە هە بێ رەواج و مەشكوك

گەر دیٚ هەبوا مە پادشاهەك

لایق بدیا خودیٚ كولاهەك (شاكاریٚ ئەحمەدی خانی، ل٥٢)

٤٨. بابەتی کۆمەڵایەتی لەدەقدا چییە؟

٤٩. لەم چیرۆکەدا بابەتی کۆمەڵایەتی دیاری بکە:

بەڕێوەبەر

ـ ئا ..ئا چاكم لە یادە ، ڕۆژ چوارشەمە بوو ، بەروار ١٩٩٧/٣/١١ بوو ، كە فەرمانی دامەزراندنەكەم دەرچوو ، لە خۆشیا بالم گرتبوو ، خەیالم بۆ ئەوە ڕۆیشت ، ئیتر لەمەودوا ئەستێرەی بەختم لە گەشیدا دەبینم .. ڕۆژە تالەكانم یەكە یەكە لەبیر دەكردن و بەرەو ڕۆژگاری پڕ لە خێرو خۆشیم دەبردن ، تالی و سوێریەكانی ژیانم وردە وردە لەبیر دەچونەوە ، خۆشبەختی و ئارامی بوون بە هاوڕێیەكی ئاشنام ، زۆر بە پەلە بووم بڕیاری دامەزراندنەكەم بگەیەنمە شوێنی كارەكەم ، لە پرسگەكە وەژوركەوتم و پرسیاری كەسی یەكەمی وەزارەتەكەم كرد ، نیشانیاندام و لای سكرتێرەكە چاوەڕوانبووم .. زۆری پێچوو تا كردمیانە ژورەوە ، كاتەكە لای من زۆر درێژتری دەخایەند ..فەرمانەكەم لە دەستم بوو ، دامە دەستی كەسی یەكەم .. ئەو لە كردنەوەی زەرفەكەدا بوو منیش بە دلخۆشیەوە لە دەم و چاوی وورد دەبوومەوە .. وینەیەكی گرژو سامناكی نواند ، لە ناكاو پرماندی ، چەند وشەیەكی ناشیرینی دەرپەراند ، دەستی رادەوەشاند و خۆی لەگەل دەهێناو دەبرد ، پێش ئەوەی قسەكانی بكات من خوێندنەوەم بۆ دەم وچاوی كردبوو ، من هەر لەبەر دەمی مێزەكەی وەستابووم ... لەناكاو بالابەرزێكی قژخاوی سپیلكە وەژووركەوت .. لەگەل هاتنە ژوورەوەی كچە نەشمیلەكە ، ئەو هێورتر بووەوە ، خۆی وانیشاندا كە رووی خۆشەو بەزەردەخەنەیەكەوە پێشوازی لێكرد

– ها قوربان ..

– جەنابی وەزیر فەرمانی قەرەبووی زێدەی موچەكەم بۆ نەكراوە

– ئیٚ هەر ئێستا برۆ لای ژمێریار و با پارەكەت بۆ سەرف بكات ، دوایی خۆم فەرمانەكەت بۆ دەردەكەم ..

خاتون بەنازێكەوە و بە تەقەتەقی پێلاوەكانیەوە بەرەو دەرگاكە ڕۆیشت ، فەرمانەكەی منیش لەسەر مێزەكەی بەردەمی كەوتبوو..هەلمگرتەوەو بە هەناسەیەكی ساردەوە ڕێگەی دەرەوەم گرت ، بە تیكشكاوی وەكو چۆلەكەیكی بالشكاو ئاواتەكانم سەرەو خوار بوونەوە بۆ جارێكیتر ... تەنیا ئەوەندەم بۆ گوترا بە بۆلە بۆل ئەوە بلێم ، ئێوە هەر باوەش بۆ سۆزانی و تیاترۆكان بكەنەوە ، خەلكی دلسۆزیش با بە ئاخەوە سەر بنێنە سەر سەرینەكانیان ، بەشێك لە دانیشتوی پرسگەكە لە من رادەمان و ، دیاربوو ئەوانیش هەمان دەردی منیان هەبوو .

٥٠. بابەتی مێژوویی لەدەقدا چییە، بەنموونەوە باسی بکە؟

٥١. زمان لەدەقدا چییە و چۆن کار دەکات؟

٥٢. لەم دەقەدا زمان دیار بکە:

گەر دەتەوێ دەتوێمەوە و دەبم بە هەوری گوڵاو

زەنگوڵ زەنگوڵ دێمە خوارێ و خۆم دەسووم لە پەرچەمت

گەر دەتەوێ من دەبمە رێژنەی بەفراو

لەمانگە شەوی هاویندا

تك تك دەرژێمە ناو دەمت (دیوانی لەتیف هەڵمەت، ل١١٥)

٥٣. سۆز چییە و کاریگەری لە شیعر و لە پەخشاندا روون بکەوە؟

٥٤. لەم دەقەدا رەهەندەکانی سۆز دیاری بکە:

ئێستا وا لەو کاتەوە بوو بە ماوەیەك

لە قووڵایی دڵدا بوویتە سەرچاوەیەك

هەر سۆزە و هەڵدەقووڵێ و خەم دەخواتەوە

لە گۆماوی دەرووندا پەنگ دەخواتەوە (کۆ شیعری جەماڵ شارباژێری، ل ٢١٣)

٥٥.خەیاڵ چییە و رۆڵی لەدەقدا روون بکەوە؟

٥٦. خەیاڵ لەم دەقەدا دەستنیشان بکە:

خۆزگە هەزار چاوم دەبوو

ئەوسا بەهەر هەزارەکەی

تێر تێر سەیری تۆم دەکرد

ئەی خۆزگە هەزار گوێم دەبوو

ئەوسا بەهەر هەزارەکەی

هەوری دەمتم دەخواردەوە

ئەوسا بەهەر هەزارەکەی

بانگتم دەکرد......

ماچتم دەکرد...

خۆزگە هەزار دەستم دەبوو

ئەوسا بە هەزار دەستم

توند باوەشم پیاتا دەکرد

تۆم بەتەنیا بۆخۆم دەبرد (دیوانی لەتیف هەڵمەت، ل ١٢١)

٥٧. بیرۆکە چییە؟

٥٨. لەم دەقەدا بیرۆکەی دەقەکە دەستنیشان بکە:

ئەڕۆم دایە
ئەگەر ئیتر نەهاتمەوە
دەبم بە گوڵ لەو چیایە
ئەڕۆم دایە
ئەگەر ئیتر نەهاتمەوە
لەهەر خاکێ زۆردار بژی
لەوێ دەبم بە بۆمبایە
ئەڕۆم دایە
ئەگەر ئیتر نەهاتمەوە
ئەبم بە بستێ زەوی
بۆ دنیایەك گەورەترە لەم دنیایە (دیوانی لەتیف هەڵمەت، ل ١١٩)

٥٩.وێنەی ئەدەبی چییە و رۆڵی لەدەقدا روون بکەوە؟

٦٠. ئەرکەکانی وێنەی ئەدەبی دیاری بکە؟

٦١. جۆرەکانی وێنەی ئەدەبی دیاری بکە؟

٦٢. وێنەی تاك چییە ؟

٦٣. لەم دەقدا وێنەی تاك دیاری بکە:

پاچێکم دا لە پیرە دار
سەری هەڵبڕی بزووت:
. بۆ ئەمبڕی ئەی شاعیرە لاسارەکە.. بۆ ئەمبڕی؟
+ئەتکەم بە دەرگای ژوورەکەم
بەری ڕەشەبام لێ دەگری...
دەمپارێزی لەدزو تەم..
(دار زریکانی وگریا)
+ بۆچی ئەگریت.. هۆ پیرە دار مەگری..مەگری.
گەر منیش وازت لێبێنم ..
تۆ پیر بوویی و ڕەشەبا دەتبات و هەر دەمری.. (دیوانی لەتیف هەڵمەت، ل ٣٧٥)

٦٤. وێنەی لێکدراو چییە؟

٦٥. لەم دەقەدا وێنەی لێکدراو دیاری بکە:

ئەوین

لێرە

خۆشەویستی نیشتمانیش

مرۆڤ دەکوژێ

وەکو شمشێر

وەك سەرەتان

وەك: کۆلێرە (دیوانی لەتیف هەڵمەت، ل ٤٣٠)

٦٦.وێنەی گشتی چییە؟

٦٧. لەم دەقەدا وێنەی گشتی دیاری بکە:

دارستانە قژ سەوزەکە شەو بەبێ دەنگ

ڕەگەکانی خۆی هەڵڕنی و

دامێنی خۆی

کرد بە چەمی ئاگری ژەنگ

کاتێ زانی

کە بەیانی

دارەکانی

دەبڕن و دەیکەن بە قۆناخە تفەنگ

بۆ سێیەم جەنگ....! (دیوانی لەتیف هەڵمەت، ل ٤١٦)

٦٨. موسیقا چییە و رۆڵی لە دەقدا چییە؟

٦٩. جۆرەکانی مۆسیقا دەستنیشان بکە؟

٧٠. شێواز چییە؟

٧١. جۆرەکانی شێواز دیاری بکە؟

٧٢. ڕووداو چییە و رۆڵی لە دەقدا چییە؟

٧٣. جۆرەکانی ڕووداو باس بکە؟

٧٤. کارەکتەر چییە و ڕۆڵی لەدەقدا دەسنیشان بکە؟

٧٥. جۆرەکانی کارەکتەر چین بیانژمێرە و باسیان بکە؟

٧٦. شوێن چییە و ڕەهەندەکانی شوێن لە دەقدا دەستنیشان بکە؟

٧٧. جۆرەکانی شوێن چین بیانژمێرەو باسیان بکە؟

٧٨. کات چییە و جۆرەکانی چین باسیان بکە؟

٧٩. دیالۆگ چییە و جۆرەکانی چین؟

٨٠. مەنەلۆگ چییەو جۆرەکانی چین؟